

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2022 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	staż. Izabela Małgorzaciak

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2022 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa **E. A., M. A.**

przeciwko **Bank (...) S.A. w G.**

o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 22 sierpnia 2006 roku pomiędzy powodami E. A. i M. A. a (...) Bankiem S. A. w G. jest nieważna;
- zasądza od pozwanego Bank (...) S.A. w G. na rzecz powodów E. A., M. A. łącznie kwotę 39.675,06 (trzydzieści dziewięć tysięcy sześćset siedemdziesiąt pięć 06/100) złotych oraz kwotę 12.463,76 (dwanaście tysięcy czterysta sześćdziesiąt trzy 76/100) (...) franków szwajcarskich z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19 marca 2022 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanego Bank (...) S.A. w G. na rzecz powodów E. A., M. A. kwotę 6.434,00 (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 5.400,00 (pięć tysięcy czterysta 00/100) złotych tytułem kosztów zastępstwa advokackiego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sygn. akt I C 682/22

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 27 kwietnia 2022 r. powodowie E. A. i M. A., reprezentowani przez pełnomocnika, wnieśli przeciwko pozwanemu bankowi (...) S.A. z siedzibą w G. o:

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 39.675,06 zł oraz kwoty 12.463,76 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 3 października 2006 r. do 4 stycznia 2022 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty: 37.375,06 zł od dnia 19 marca 2022 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 12.463,76 CHF od dnia 19 marca 2022 r. do dnia zapłaty,

2. ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 22 sierpnia 2006 r.

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu według norm przepisanych, w tym opłat skarbowych od pełnomocnictw i kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 22 sierpnia 2006 r. zawarli z pozwanym bankiem umowę kredytu hipotecznego udzielonego w złotych polskich, waloryzowanego kursem (...). Powodowie zakwestionowali umowę, wskazując, że narusza ona zasadę swobody umów, jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, a ponadto zawiera klauzule niedozwolone w postanowieniach § 1 ust. 1, § 2 ust. 4, § 7 ust. 2, § 10 ust. 8, § 17 umowy, których wyeliminowanie powoduje upadek umowy. W zakresie kwestionowanych klauzul powodowie wskazali, że umowę zawarli jako konsumenci, kwestionowane postanowienia nie były z nimi indywidualnie uzgodnione, zostały sformułowane niejednoznacznie oraz naruszają dobre obyczaje i prowadzą do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków umownych na szkodę strony powodowej. Jako interes prawny powodowie wskazali niepewność prawa oraz podstawę do wykreślenia hipoteki i interesu tego nie wyklucza możliwość wystąpienia z powództwem o świadczenie. Powodowie wskazali, że w sytuacji uznania za niewiążącą umowy kredytowej przysługuje im zwrot wszelkich kwot zapłaconych bankowi w związku z wykonywaniem przez niego umowy kredytowej. Powodowie wskazali, że suma wszystkich środków tytułem spłat rat kredytu pobranych przez pozwanego w związku z kwestionowaną umową kredytu do dnia 4 stycznia 2022 r. wyniosła 39.675,06 zł oraz 12.463,76 CHF.

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank (...) siedzibą w G., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Pozwany wskazał, że umowa jest dopuszczalna na płaszczyźnie prawa, nie zawiera klauzul niedozwolonych, nie zostały spełnione przesłanki uznania jej za nieważną w całości, zaś żądanie zapłaty nie zasługuje na uwzględnienie. Pozwany podniósł zarzut niewłaściwego określenia wartości przedmiotu sporu, a także zakwestionował interes prawny powodów.

Strony podtrzymały swoje stanowiska w toku postępowania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany jest następcą prawnym banku (...) z siedzibą w G..

/bezsporne/

W dniu 18 lipca 2006 r. powodowie złożyli wniosek o kredyt hipoteczny w kwocie 65.968 zł na okres 25 lat. We wniosku wskazali, że spośród innych dostępnych walut jako walutę kredytu wybierają frank szwajcarski (...). W chwili składania wniosku powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej. Kredyt miał być przeznaczony na spłatę innego kredytu oraz remont nieruchomości.

Powodowie tego samego dnia podpisali oświadczenie, zgodnie z którym oświadczyli, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego G. M. Bank w złotych polskich oraz że wybrali kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowanym o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej.

/dowód: wniosek k.88-90, oświadczenia powodów k.92/

W dniu 22 sierpnia 2006 r. Bank (...) z siedzibą w G. i powodowie E. A. i M. A. jako kredytobiorcy zawarli umowę kredytu nr (...).

Na mocy tej umowy bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 67.491,36 zł indeksowanego kursem (...) na warunkach określonych w umowie, a kredytobiorcy zobowiązali się do wykorzystania kredytu zgodnie z

postanowieniami umowy, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w terminach oznaczonych w umowie oraz zapłaty bankowi prowizji, opłat i innych należności wynikających z umowy (§ 1 ust. 1 zd. 1 umowy). Na kwotę kredytu składa się: kwota pozostawiona do dyspozycji kredytobiorcy w wysokości 65.968,00 złotych polskich, przeznaczona na pokrycie części kosztów remontu nieruchomości mieszkalnej w wysokości 20.000 zł oraz spłatę kredytu mieszkaniowego, koszty z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy w wysokości 794,02 zł, koszty z tytułu opłaty sądowej należnej za wpis hipoteki w wysokości 200 zł oraz koszty z tytułu ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia na wypadek całkowitej niezdolności do pracy spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem w wysokości 529,34 zł (§ 1 ust. 1 zd. 2, § 1 ust. 2 umowy). W dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA., opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 3 umowy).

W umowie postanowiono, że spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 300 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy).

Z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany został do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 47,93 złotych polskich w okresie pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. W następnych latach opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6 % różnicy pomiędzy kwotą przyznanego kredytu a 80 % wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu. Obowiązek zapłaty opłaty manipulacyjnej ustaje, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 66.160,00 złotych polskich (§ 2 ust. 3 umowy).

Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzenia umowy ustalone zostało na 4,050 % w skali roku i stanowi sumę następujących pozycji: marży banku niezmiennej w okresie trwania umowy w wysokości 1,730%, aktualnie obowiązującego indeksu L3 opisanego szczegółowo w § 8 umowy oraz 0,95 punktu procentowego do czasu określonego w ust. 2 (§ 2 ust. 1 umowy). Po przedstawieniu w banku odpisu księgi wieczystej dla wskazanej w umowie kredytu nieruchomości zawierającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku oraz prawa kredytobiorców do tej nieruchomości, oprocentowanie kredytu będzie obniżone o 0,95 punktu procentowego (§ 2 ust. 2 umowy).

Oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakim nastąpiła wypłata kredytu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3. Indeks L3 ulega zmianie zgodnie z następującymi zasadami:

- a) Indeks L3 dla każdego kwartału kalendarzowego oblicza się jako arytmetyczną średnią stawek (...) (dla lokat bankowych trzymiesięcznych) obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca zamykającego kwartał poprzedzających ostatni kwartał kalendarzowy do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał poprzedni.
- b) Indeks L3 ulega zmianie w okrasach kwartalnych w przypadku, gdy bieżąca wartość Indeksu jest różna od obowiązującej poprzednio o przynajmniej 0,1 punktu procentowego i obowiązuje od 1 dnia kalendarzowego kwartału.
- c) Indeks L3 ulega zmianie w okresach miesięcznych i obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca, jeśli średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczonym od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę, jest różna od obowiązującej stawki Indeksu L3 o przynajmniej 0,5 punktu procentowego.
- d) przypadkach, o których mowa w pkt b) i c) powyżej Indeks L3 przyjmuje wartość obliczoną jako średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m dla ww. okresów.
- e) w kwartałach, w których nastąpiła zmiana Indeksu L3 w okresach krótszych niż kwartalne, sprawdzenie czy występuje konieczność zmiany Indeksu na koniec kwartału kalendarzowego odbywa się poprzez porównanie

średniej arytmetycznej stawek LIBOR 3M, obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca, poprzedzającego ostatnią zmianę do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał kalendarzowy następującego po tym dniu. W przypadku, gdy 25 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m oblicza jest od najbliższego dnia roboczego następującego po tym dniu. W przypadku, gdy 25 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m obliczana jest do najbliższego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień.

f) Indeks L3 obliczany jest do dwóch miejsc po przecinku (§ 8 ust. 1-2 umowy)

Wypłata wskazanej we wniosku o wypłatę kwoty kredytu nie wyższej niż kredyt będzie dokonana przelewem na wskazane w tym wniosku rachunki bankowe prowadzone w banku krajowym. Dzień dokonania takiego przelewu będzie uważany za dzień wypłaty wykorzystanego kredytu. Za prawidłowe wskazanie we wniosku o wypłatę rachunków, na które zostanie przelana kwota kredytu odpowiedzialność ponosi wyłącznie kredytobiorca. Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 2).

Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do banku (§ 10 ust. 8 umowy).

Z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany jest do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 47,93 złotych polskich w okresie pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. W następnych latach opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą przyznanego kredytu, a 80% wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu za każde 3 lata ochrony ubezpieczeniowej. Kwota ta zostanie uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek banku o nr (...) prowadzony przez (...) Bank S.A. Kredytobiorca jest zobowiązany uiszczać opłatę tę raz na trzy lata w terminie płatności ostatniej raty w każdym trzyletnim okresie kredytowania, przy czym trzyletni okres liczony jest od pierwszego terminu płatności. Zapłata następuje poprzez doliczenie wartości opłaty manipulacyjnej do salda kredytu o ile w terminie tym kredytobiorca nie przedstawi dowodów wpłaty na wyżej wskazany rachunek. Obowiązek zapłaty ustaje, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 66.160,00 złotych polskich (§ 2 ust. 3 umowy)

Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji (§ 17 ust. 1 umowy). Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna (§ 17 ust. 2 umowy). Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marżę sprzedaży (§ 17 ust. 3 umowy). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Bank S.A. (§ 17 ust. 4 umowy). Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku miały być określane przez bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Bank S.A. ((...)) (§ 17 ust. 5 umowy)

/dowód: umowa kredytu nr (...) k.94-99/

Zgodnie z regulaminem ustalania kursu kupna i sprzedaży stanowiący załącznik nr 1 do uchwały Zarządu (...) Banku (...) S.A. nr (...):

1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów oraz P. stosowane będą odpowiednio, kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. walut zawartych w ofercie Banku.

2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.
3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.
4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w ostatnim dniu roboczym, poprzedzającym ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. przez Bank.
5. Marże kupna/sprzedaży ustalane są raz na miesiąc w oparciu o średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż. Ww. banki to: (...) S.A., (...) S.A., Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. i (...) S.A. Kursy kupna/sprzedaży ww. banków są pobierane ze stron internetowych tych banków i dokonywane na nich obliczenia skutkujące wyznaczeniem kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. są liczone do czwartego miejsca po przecinku. W przypadku, gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, (...) Banku (...) SA podejmie decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku. Zmiana w tym zakresie nie będzie wymagała pisemnego aneksu do Umowy.
6. Kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. będą podawane codziennie poprzez wywieszenie ich w siedzibie Banku oraz publikację na stronie internetowej (...) Banku (...) S.A. (...)

/dowód: regulamin ustalania kursu k.119/

Powodowie chcieli uzyskać kredyt w złotówkach. Pracownik banku (...) zaoferował im kredyt indeksowany do waluty (...) jako zawierający korzystniejsze dla nich warunki. Powodom zależało na niskich ratach kredytu. Powodowie posiadali zdolność kredytową również dla kredytu w złotówkach.

Podczas zawierania umowy powodowie nie byli informowani o mechanizmie ustalania kursów walut oraz o zastosowaniu przez bank dwóch kursów walut – kupna i spłaty. Powodowie nie byli informowani o wpływie kursu walut ma zmianę salda kredytu. Produkt został im przedstawiony jako bardzo korzystny. Powodowie nie mogli negocjować umowy.

Powodowie spłacali kredyt w złotówkach, a bank przeliczał raty na walutę obcą.

W chwili podpisywania umowy powódka nie prowadziła działalności gospodarczej. Działalność rozpoczęła w 2008 r. i jest ona zarejestrowana pod adresem sfinansowanej nieruchomości. Powódka nie rozlicza kosztów związanych z tą nieruchomością w ramach prowadzenia działalności.

/dowód: zeznania powoda M. A. protokół k.219v-220, zeznania powódki E. A. protokół k.220v-221/

Umowy kredytu były przygotowywane przez jednostkę w centrali banku. Nie było możliwości późniejszego ich edytowania. Strony mogły zmodyfikować umowę poprzez zawieranie aneksów.

/dowód: zeznania na piśmie świadka P. K. k.194, k.197-198/

W dniu 4 września 2006 r. bank wypłacił powodom kwotę 18 881,91 CHF po kursie 2,435 tj. 45 968,01 zł oraz 8.215,24 CHF po kursie 2,435 tj. 20.000 zł oraz sfinansował koszty kredytu kwotą 625,73 CHF po kursie 2,435 tj. 1.523,34.

W okresie od zawarcia umowy do dnia 4 stycznia 2022 r. powodowie spłacili łącznie kwotę 39.675,06 zł oraz 12.463,76 CHF.

/dowód: zestawienie pozwanego k.31-34/

Pismem z dnia 2 marca 2022 r. powodowie złożyli reklamację powołując się na nieważność umowy i wzywając do zapłaty kwoty 39.675,06 zł oraz 12.463,76 CHF.

Pozwany pismem z dnia 18 marca 2022 r. nie uwzględnił stanowiska powodów.

/dowód: reklamacja k.35-37, pismo pozwanego k.38-43/

Powodowie mają świadomość, co może się wiązać z unieważnieniem umowy. Mają świadomość konieczności rozliczenia z Bankiem, jak również możliwości wystąpienia przez Bank z żądaniem wynagrodzenia z bezumowne korzystanie.

/dowód: zeznania powoda M. A. protokół k.219v-220, zeznania powódki E. A. protokół k.220v-221/

Sąd ustalił stan faktyczny w oparciu o wyżej wskazane dowody. Postanowienia umowy kredytu łączącej strony były niesporne w sprawie. Legitymacja bierna pozwanego również nie budziła w ocenie Sądu wątpliwości. Sąd za wiarygodne uznał zeznania powodów, bowiem korespondowały ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, były logiczne i konsekwentne, nie zawierały sprzeczności podważających ich wiarygodność. Zeznań powodów nie podważyły też zeznania świadka P. K., który nie pamiętał okoliczności zawarcia przedmiotowej umowy, a jedynie miejscami ogólnikowo przedstawił procedurę zawierania umów kredytu, odpowiadając jednak na większość pytań „nie pamiętam”. Strona pozwana nie przedstawiła zaś formularzy i kalkulacji, które miałyby świadczyć o właściwym udzieleniu informacji powodów.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 3 kpc pominął wniosek powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości finansowej oraz wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości, uznając, że żaden z nich nie miał znaczenia dla rozpoznania istoty sprawy. Wobec zasadności powództwa głównego postępowanie dowodowe obejmowało ustalenie kwoty nienależnie pobranego świadczenia przez bank od powodów, nie zaś ustalenie korzyści po ich stronie czy też wzajemnego rozliczenia stron. Ustalając wysokość zobowiązania, Sąd przyjął wyliczenia powodów dokonane na podstawie zestawienia wystawionego przez pozwanego, których wiarygodności pozwany nie kwestionował, a w zakresie wyliczenia łącznej sumy dokonanych spłat nie przedstawił też żadnej merytorycznej argumentacji podważającej ich rzetelność, uzasadniającej dokonanie innych niż powodowie wyliczeń. Natomiast w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy wystarczająca była ocena prawna nie wymagająca opinii biegłego. Dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru kwestionowanych postanowień umownych nie miał znaczenia, jak wyglądał obieg środków finansowych towarzyszący udzieleniu kredytu, pozyskiwanie przez pozwanego bank środków finansowych na ten cel, koszty finansowania akcji kredytowych dla kredytów indeksowanych/denominowanych kursem franka szwajcarskiego, czynniki wpływające na zmianę kursów walut czy też ustalenie różnicy między kursem pozwanego banku a kursem rynkowym. Powyższe okoliczności, na które powołuje się strona pozwana, leżą bowiem poza stosunkiem prawnym łączącym strony.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 kpc nie czynił ustaleń z załączonych przez pozwanego dokumentów zawierających zeznania na piśmie świadków M. C. i I. W.. Przede wszystkim wskazać należy, że świadkowie ci nie brali udziału w procedurze związanej z udzieleniem kredytów powodom, w konsekwencji zostali zgłoszeni jedynie na fakty dotyczące ogólnej procedury zawierania takich umów, a zatem bez uwzględnienia tego, jak przebiegały spotkania z przedstawicielem banku, jaki był zakres pouczeń i informacji przekazanych powodom na temat produktu – kredytu hipotecznego, jakie dokumenty powodowie otrzymali w chwili zawarcia umowy, czy mieli możliwość negocjowania umowy. Natomiast okoliczności związane z funkcjonowaniem kredytu hipotecznego oraz zasadami ustalania kursów walut stanowią okoliczności leżące poza stosunkiem łączącym strony, będąc jedynie wewnętrznymi procedurami banku, a zatem na ich podstawie powodowie nie mogli przewidzieć, jak będzie kształtowało się ich zobowiązanie względem banku.

Żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy nie miały zgromadzone w aktach sprawy dokumenty w postaci opinii prywatnych. Sąd nie był bowiem w żadnym zakresie związany stanowiskami czy poglądami osób trzecich, a wskazane materiały stanowiły jedynie część argumentacji strony.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości co do roszczenia głównego o zapłatę i ustalenie. Taki stan rzeczy czynił bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia ewentualnego.

I. Powództwo o ustalenie

Określone przez powódów żądanie ustalenia nieważności umowy znajduje swą podstawę prawną w treści art. 189 kpc, zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

1. interes prawny

Zdaniem Sądu, powodom przysługuje interes prawny w dochodzeniu ustalenia nieważności umowy. Rozstrzygnięcie pozwoli powodom uniknąć ewentualnych sporów w przyszłości w zakresie wysokości świadczenia pieniężnego należnego pozwanemu bankowi. Umowa z dnia 22 sierpnia 2006 r. została zawarta na okres 25 lat i obecnie strony są nadal związane umową. Dopóki strony wiąże umowa, powodowie nie mogą domagać się rozliczenia umowy, bowiem żądania te zaktualizują się w przypadku ustalenia, że zaskarżone postanowienie umowne nie wiąże stron. Bez rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu. Rozstrzygnięcie roszczenia o ustalenie nieważności umowy zniesie stan niepewności strony powodowej w zakresie wysokości rat i sposobu ich rozliczania.

Sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Zakresem res iudicata objęta jest sentencja wyroku, zaś przesłankowe ustalenie nieważności umowy i zasądzenie na tej podstawie kwot nienależnie wypłaconego świadczenia, nie będzie zawierało ww. rozstrzygnięcia w sentencji. Może więc dojść do sytuacji, w której pozwany będzie zobligowany do zwrotu kwot rat, ale nadal będzie domagać się kolejnych rat kredytu na przyszłość, zaś powodowie będą zmuszeni bronić się kolejnym powództwem tym razem o ustalenie, bądź w sytuacji wypowiedzenia umowy – powództwem przeciwegzekucyjnym.

Ponadto kwestia ustalenia nieważności umowy będzie miała wpływ na roszczenie o wykreślenie hipoteki zabezpieczającej. Hipoteka wygasa na skutek wygaśnięcia wierzytelności (art. 94 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), zatem dopiero ustalenie nieważności umowy kredytu spowoduje możliwość wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej.

W konsekwencji należy przejść do oceny ważności zawartej przez powódów z pozwanym bankiem umowy kredytu.

2. ocena nieważności umowy

Oceniając ważność czynności prawnej nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. O ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

Uznanie umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej za nieważną w całości wymaga ustalenia, że umowa taka jest sprzeczna z ustawą, ma na celu obejście ustawy, ewentualnie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Tylko takie ustalenie umożliwi uznanie całej konstrukcji umowy kredytowej, w szczególności charakterystycznego dla tej konstrukcji elementu waloryzacji, za nieważną. Koniecznym będzie tu zatem rozważenie, czy sama konstrukcja umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej jest sprzeczna przede wszystkim z przepisami prawa bankowego i ewentualnie z regulacją ustawową wprowadzającą zasadę swobody umów.

Z kolei w zakresie roszczenia opartego na abuzywności poszczególnych postanowień zawartych w łączącej strony umowie kredytowej istotnymi są przepisy art. 385¹ kc. Przy stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umownych umowa nadal może wiązać strony w pozostałym zakresie albo – o ile po stwierdzeniu abuzywności tych postanowień nie da się wykonać – umowa może być również uznana za nieważną.

2.1. nieważności umowy kredytu z uwagi na konstrukcję tej umowy

W pierwszej kolejności Sąd dokonał oceny nieważności umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej z uwagi na konstrukcję tej umowy.

W zakresie roszczenia o stwierdzenie nieważności umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej podstawowe znaczenie ma art. 58 kc. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 kc). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 kc). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 kc).

Należy mieć przy tym na uwadze, że zgodnie z art. 353 § 1 kc zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Stosownie zaś do art. 353¹ kc, strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Przepis ten stanowi o naczelnej zasadzie prawa zobowiązań - zasadzie swobody umów.

Zawarta przez strony umowa kredytu hipotecznego stanowi umowę kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej. Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. W istocie przedmiotowy kredyt został zatem udzielony powodom w złotych polskich, a był jedynie indeksowany do kursu waluty obcej.

W stanie prawnym obowiązującym w dacie zawarcia przedmiotowej umowy, dopuszczalność konstruowania umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej. Zgodnie z treścią art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytowej przez strony (tj. Dz.U. z 2002 r., Nr 72 poz. 665 z późn. zm.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust.1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust.2).

Warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela, jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie. A zatem umowa o kredyt powinna w szczególności określać obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, a co za tym idzie wysokość rat, w których kredyt ma być spłacony.

Świadczenie musi być oznaczone, gdyż oznaczenie świadczenia w połączeniu z oznaczeniem sposobu zachowania się dłużnika pozwala na ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego. Jeśli świadczenie nie zostanie oznaczone, nie można mówić o istnieniu zobowiązania ze względu na brak istotnego elementu stosunku zobowiązaniowego (zob. wyrok z 1 kwietnia 2011 roku, III CSK 206/10). Jeżeli brakujące essentialia negotii uzupełnił w umowie sam bank, to składając swoje oświadczenie woli kredytobiorcy nie objęli nim tych istotnych postanowień umowy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2003 roku, III CZP 82/02).

W przedmiotowej umowie została określona wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN. Nie zostały natomiast określone świadczenia powodów. Wysokość świadczenia kredytobiorcy została bowiem określona w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank, uzyskując równowartość kredytu wyrażoną w walucie obcej. Następnie w celu określenia każdej kolejnej raty przeliczano wskazywaną przez bank kwotę w (...) na złotówki po kursach ustalanych przez kredytodawcę w jego tabeli kursów. Kredytodawca mógł zatem dwukrotnie poprzez kształtowanie kursu wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu przeliczając kwotę udzielonego kredytu na (...) po kursie ustalonym przez siebie, zaś drugi przy ustalaniu wysokości poszczególnych rat. Umowa nie precyzowała, w jaki sposób bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Kursy te w świetle umowy mogły być ustalane przez pozwanego w sposób dowolny. Przedmiotowa umowa nie ograniczała w żaden sposób działania mechanizmu indeksacji w przypadku naliczania rat. Dopuszczała zatem sytuacje, że bank oddając do dyspozycji kredytobiorcy określoną kwotę, może otrzymać w zamian zwrot kwoty większej lub mniejszej, co staje się faktem przy kilkukrotnym wzroście lub spadku kursu waluty obcej, w porównaniu do kursu z dnia wypłacenia kredytu. W konsekwencji umowie o takiej treści nie udaje się sprostać ustawowemu wymogowi oddania do dyspozycji kredytobiorcy i zwrotu bankowi tej samej kwoty kredytu.

Brak określenia świadczenia powodów wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Umowa stron jest dotknięta brakiem sprecyzowania treści świadczenia kredytobiorcy, a tym samym treści stosunku zobowiązaniowego.

Ponadto zwrócić należy uwagę, iż umowne klauzule waloryzacyjne (art. 358¹ § 2 kc) zabezpieczają przed ryzykiem znaczącej zmiany siły nabywczej pieniądza prowadzącej do pokrzywdzenia jednej ze stron stosunku obligacyjnego. Miernik wartości powinien być przy tym takiego rodzaju, aby w odniesieniu do stanu gospodarki pozwalał utrzymać wartość kwoty kredytu, która pozostaje do spłaty na realnym poziomie. Instytucja indeksacji walutowej w umowie kredytu bankowego służyć ma przede wszystkim utrzymywaniu wartości świadczeń w czasie, gdyż kredyt to zwykle umowa długoterminowa. Jednakże indeksowanie kredytu złotowego do waluty, która zmienia kurs w oderwaniu od realnego stanu polskiej gospodarki, spełnia funkcje, jakim ma służyć waloryzacja umowna. W latach poprzedzających zawarcie umowy oraz po jej podpisaniu, relacje franka szwajcarskiego do złotego odrywały się od realnych zmian w polskiej gospodarce. W czasie, kiedy waluta (...) zdrożała w relacji do złotówki dwukrotnie, żadnego porównywalnego wzrostu cen nie odnotowano na polskim rynku nieruchomości, wysokości cen innych produktów, płac, czy innego wskaźnika krajowej gospodarki. Indeksacja w wersji zastosowanej w przedmiotowej umowie nie spełniała zatem swojej podstawowej funkcji, a jej instrumentalne użycie nie zmierza do realizacji celu, któremu ta instytucja ma służyć.

Dostrzec należy także, iż co do zasady bank może czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. W oparciu o przedmiotową umowę bank zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który uzyskiwał on poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie banku kurs waluty.

A zatem przedmiotowa umowa zawiera dwie istotne wady prawne. Po pierwsze w umowie brak było określenia wysokości świadczenia, do spełniania którego zobowiązany był kredytobiorca, nie określono kwot rat, w których miał być spłacany kredyt, ani obiektywnego i weryfikowalnego sposobu ich ustalenia. Po drugie zastosowany w umowie

sposób indeksacji powodował, że kredytobiorca mógł być i był zobowiązany do zwrócenia bankowi kwoty innej niż kwota przekazanego mu wcześniej kredytu.

W konsekwencji umowa jest sprzeczna z art. 353¹ kc i art. 69 ustawy Prawo Bankowe.

Jednocześnie umowa jest sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego. Zasadniczym elementem każdego zobowiązania umownego jest możliwość obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia, również poprzez odwołanie się do konkretnych podstaw jego ustalenia. Jednakże sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego jest umowa w wypadku jeśli określenie świadczenia zostanie pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron (por. uchwały z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 oraz z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/91). Przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego wyznaczania salda kredytu i regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem (...) poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, przy pozbawieniu kredytobiorcy jakiegokolwiek wpływu na to, wykracza poza zasadę swobody umów z art. 353¹ kc, pozostając w sprzeczności z naturą stosunku zobowiązaniowego, który winien być oparty na zasadzie równości stron, bez przyznawania którejkolwiek z nich władczych kompetencji do kształtowania wysokości świadczeń.

W konsekwencji umowa ta jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 kc.

Powyższego nie sanują późniejsze czynności faktyczne i prawne, a wszelkie czynności dokonywane po zawarciu umowy powinny podlegać rozliczeniu na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Wejście w życie ustawy antyspreadowej (tj. ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku – o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 165, poz. 984) nie spowodowało, że zamieszczone w umowie kredytowej klauzule waloryzacyjne, nieokreślające szczegółowo sposobu ustalania kursu waluty waloryzacji, przestały być abuzywne (por. uchwała Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 roku, sygn. akt V CSK 382/18, wyrok Sąd Apelacyjny w Białymstoku z 14 grudnia 2017 roku, sygn. akt I ACa 447/17). Przedmiotowa umowa była przez wiele lat wykonywana przez powodów, jednakże nie stanowiło to przeszkody do przesłankowego badania jej ważności i ustalenia, że była ona nieważna. Ograniczenia swobody umów obowiązują z mocy prawa i faktycznie nie wywołają skutku prawnego, jeśli żadna ze stron umowy jej nie zakwestionuje. W konsekwencji umowa sprzeczna z ustawą może zostać zawarta i być wykonywana dopóki żadna ze stron nie wystąpi do sądu o stwierdzenie nieważności tej umowy ze względu na naruszenie art. 353¹ kc.

Dodatkowo wskazać należy, iż w sprawie zachodzi także nieważność umowy także z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego na skutek obciążenia nieograniczonym ryzykiem walutowym powodów jako konsumentów. W konsekwencji umowa ta jest nieważna również na podstawie art. 58 § 2 kc.

Niezależnie od powyższych rozważań Sąd odniósł się także do abuzywności klauzul waloryzacyjnych, znajdujących się w zawartej przez strony umowie kredytu.

2.2. nieważność umowy kredytu z uwagi na klauzule niedozwolone

Sąd poddał ocenie klauzule umowne zawarte w § 1 ust. 1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 8 oraz § 17 umowy, dotyczących klauzul indeksujących świadczeń stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez poprzednika pozwanego oraz § 2 ust. 3 umowy, dotyczącej obciążenia kredytobiorców opłatą manipulacyjną w celu refinansowania składki ubezpieczenia niskiego wkładu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ kc i wywodzonych z tego skutków.

W zakresie ochrony praw konsumenta przed naruszeniami słuszności kontraktowej istnieją przepisy szczególne (w tym art. 385¹ - 385³ kc) wprowadzające instrument wzmożonej względem zasad ogólnych kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. Przepisy dotyczące nieuczciwych postanowień umownych stanowią implementację do krajowego systemu prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L 1993 Nr 95, str. 29) należy zatem odwołać się do znacznego dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Kluczowa w tym zakresie jest wykładnia art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek zapewnienia, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Zgodnie z art. 385¹ § 1-4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). W większości analogiczne przesłanki uznania postanowień umownych za niedozwolone przewidują też przepisy art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13/EWG.

Najistotniejsze w ocenie klauzuli waloryzacyjnej jest wykazanie, czy rażąco narusza ona interesy konsumenta. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że jest to jedyna przesłanka, której sformułowanie różni się w prawie krajowym i prawie wspólnotowym. Zgodnie bowiem z przepisem art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG warunki umowy, uznaje się za nieuczciwe, jeśli powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Nie ma wątpliwości, że ścisła interpretacja przesłanki określonej w prawie polskim byłaby niezgodna z dyrektywą, dlatego konieczne jest uwzględnienie w rozszerzającej wykładni pojęcia „rażące naruszenie interesów konsumenta”, tak by objęło ono sytuację „znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

Dla oceny abuzywności miarodajny nie jest sposób wykonywania umowy (sposób faktycznego wykorzystywania ocenianego postanowienia). Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 kc), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17).

W niniejszej sprawie powodowie, podpisując przedmiotową umowę kredytu, działali jako konsumenci. Zgodnie bowiem z treścią art. 22¹ kc za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Kwestionowane klauzule nie podlegały indywidualnym uzgodnieniom ze stroną powodową w jakimkolwiek zakresie. Pozwany bank, na którym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej dotyczące wypłaty oraz spłaty kredytu przy wykorzystaniu przeliczenia waluty obcej, także w zakresie w jakim odsyłały do sporządzonych przez niego Tabel kursów, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, obowiązkowi temu w żaden sposób nie sprostał. Umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca umownego wykreowanego przez bank, zaś kwestionowane klauzule stanowiły jej integralny i nie zmodyfikowany w żaden sposób element. Taki sposób zawierania umowy wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Zaznaczyć bowiem należy, iż wpływ konsumenta musi mieć bowiem charakter realny i rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Pozwany nie wykazał zresztą, aby powodowi zaoferowano możliwość negocjowania postanowień umowy kreujących mechanizm indeksacji kredytu do (...). W ocenie Sądu indywidualnym uzgodnieniem umowy nie jest również to, że po zapoznaniu się z ofertą banku, zaproponowaniu przez przedstawiciela banku kredytu frankowego, konsumenci złożyli wniosek o udzielenie konkretnego rodzaju kredytu. Indywidualnym uzgodnieniem postanowień umowy nie jest też akceptacja propozycji banku zawarcia takiej umowy, przyjęcie oferty nie oznacza realnej

możliwości, wpływu na kształt postanowień umowy przygotowanych na wzorcu przez bank. Brak indywidualnych uzgodnień wynika z wiarygodnych zeznań powodów.

2.2.1. klauzule indeksacyjne

Postanowienia dotyczące indeksacji kredytu – zarówno dotyczące sposobu przeliczenia kwoty kredytu na franki przy wypłacie kredytu, jak też zadłużenia wyrażonego we frankach na złotówki podczas spłaty poszczególnych rat – określają świadczenia główne stron. Dotyczą bowiem one bezpośrednio sposobu określenia kwoty wykorzystanego i spłacanego kredytu, a zatem elementów należących zgodnie z treścią art. 69 ustawy prawo bankowe do essentialia negotii umowy kredytu.

Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają ocenie nieuczciwego charakteru wyłącznie w przypadku, gdy na podstawie badania indywidualnego możliwe jest uznanie, że zostały sformułowane przez przedsiębiorcę prostym i zrozumiałym językiem. Powyższe oznacza, że umowa winna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych postanowieniach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (tak np. wyrok (...) z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, pkt 43 i 44).

W orzecznictwie krajowym przyjmuje się, że klauzule waloryzacyjne zawierające odniesienie do tabel kursowych banku, których treść ten bank miał sam ustalać wedle przyjętych przez siebie metod, nie określają wysokości świadczenia pieniężnego obciążającego powodów w sposób jednoznaczny i precyzyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r. III CSK 159/17 oraz z dnia 9 maja 2019 r. I CSK 242/18).

Klauzula waloryzacyjna przy wypłacie kredytu zawarta jest w § 1 ust. 1, 7 ust. 2 w zw. z § 17 umowy, stosownie do których kredyt jest indeksowany do (...) po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna (...) według tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu wypłaty.

Klauzula waloryzacyjna w zakresie spłaty kredytu zawarta jest w § 10 ust. 8 w zw. z § 17 umowy, zgodnie z którym spłata kwoty kredytu następuje z zastosowaniem kursu sprzedaży (...) według tabeli kursów obowiązującej w banku obowiązującej w dniu wpłaty.

Powyższe klauzule nie odwołują się do ustalanego w sposób obiektywny kursu (...), lecz pozwalają w rzeczywistości bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny. Choć przy wyznaczaniu przez bank kursów kupna i sprzedaży waluty w Tabeli Kursów – według zapisów § 17 umowy kredytu – wykorzystywane są średnie kursy NBP, to jednak odejmowana jest od nich marża kupna (w przypadku kursu kupna) lub dodawana jest marża sprzedaży (w przypadku kursu sprzedaży), a wysokość marży kupna i marży sprzedaży lub zasady ich wyznaczania nie zostały w umowie kredytu w żaden sposób określone. Na mocy powyższych postanowień umownych bank może zatem jednostronnie i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego obliczana jest wysokość kapitału kredytu (saldo kredytu) oraz świadczeń kredytobiorcy (rat kredytowych i innych należności banku). Indeksacja kredytu udzielonego na podstawie umowy o kredyt hipoteczny odbywa się w oparciu o tabele kursowe sporządzane przez bank, będące jego wewnętrznym dokumentem i to uprawnienie banku do określania wysokości kursu (...) na gruncie zawartej umowy nie doznaje – z przyczyn wyżej opisanych – żadnych formalnie określonych ograniczeń. Umowa nie precyzuje bowiem sposobu ustalania marży kupna i marży sprzedaży, o które korygowane są kursy średnie NBP w celu wyznaczenia kursów kupna i sprzedaży waluty (...) w Tabeli Kursów poprzednika prawnego. W szczególności regulacje umowne nie przewidują wymogu, aby wysokość marży była ograniczona kwotowo lub procentowo w relacji do kursu waluty (...) publikowanego przez Narodowy Bank Polski. Bez znaczenia pozostaje podnoszony przez pozwany bank fakt, że nie ustalał marży kupna i marży sprzedaży waluty (...) w sposób dowolny, lecz na podstawie średniej arytmetycznej marż pięciu innych banków. Umowa nie przewiduje bowiem, że marże banku, o które korygowane są kursy średnie NBP w celu wyznaczenia kursów waluty (...) w tabelach kursowych poprzednika pozwanego banku mają być ustalone przez bank na podstawie średniej arytmetycznej marż z innych banków. Do umowy kredytu nie zostały zaś włączone zapisy Załącznika nr 1 do uchwały Zarządu Banku (...) z

dnia 26 marca 2003 r. (k.119), które regulowały kwestię wyznaczania marży. Ponadto odwołanie się banku do marż kupna/sprzedaży stosowanych przez wymienione w zarządzeniu banki nie jest obiektywne. Sąd wziął pod uwagę, że pozwany (a wcześniej jego poprzednik), podobnie jak wszystkie wymienione w regulaminie banki są podmiotami sektora bankowego działającymi na wolnym rynku i oferującymi produkty bankowe o tym samym charakterze. Jako takie zmierzają więc do osiągnięcia dodatnich wyników finansowych przez co ich interesy należy uznać za zbieżne. Konsekwencją tego jest to, że banki wymienione w zarządzeniu kształtują swą politykę finansową w sposób pozwalający generować zyski, w tym również zyski w zakresie sprzedaży walut. Żaden z nich nie działa w oderwaniu od realiów panujących na rynku usług finansowych, zaś ich działania wzajemnie na siebie wpływają.

W ocenie Sądu zakwestionowane w sprawie niniejszej klauzule indeksacyjne w zakresie wypłaty i spłaty kredytu nie mogą zostać uznane za jednoznacznie sformułowane w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 kc, skoro na ich podstawie powodowie nie byli w stanie oszacować kwot, jakie w przyszłości będą zobowiązana świadczyć na rzecz banku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18) i nie mogli zorientować się, w jakiej dokładnie sytuacji prawnej znajdują się na skutek zawarcia umowy i jakie potencjalne konsekwencje dla ich zobowiązań finansowych powstaną na gruncie przedmiotowych postanowień umownych.

2.2.2. niedozwolony charakter klauzul indeksacyjnych

Dyrektywa 93/13 wymaga, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok (...) z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13). Wyżej analizowane postanowienia umowy określając sposób ustalania kursu waluty, przewidują wyłącznie, że będzie się to odbywało według tabeli stosowanej przez bank. Postanowienie umowy, w którym bankowi przyznano uprawnienie do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem (...) poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu franka szwajcarskiego oraz wysokości tzw. spreadu (różnica między kursem sprzedaży i zakupu waluty obcej) przy pozbawieniu konsumenta jakiegokolwiek wpływu i bez wskazania w umowie sposobu ustalania kursów walut, rażąco narusza interesy konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami (tak np. Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 13 marca 2019, I ACa 681/18). Klauzule te kształtują stosunek prawny łączący powoda z klientami w sposób naruszający równowagę kontraktową – zapewniający niedozwoloną przewagę profesjonalistom, wykorzystującym swoją pozycję kredytodawcy jako podmiotu silniejszego. Innymi słowy, zapewniając pozwanemu możliwość dowolnego kształtowania kursu waluty, naruszają w sposób rażący interesy konsumenta.

Działanie banku było również sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż polegało na zatajeniu przed konsumentem istotnych informacji, dostępnych dla banku, które pozwoliłyby konsumentowi na podjęcie świadomej i rozważnej decyzji, na nieprzedstawieniu rzetelnych symulacji wykazujących wpływ wzrostu kursu franka na wysokość zobowiązań powoda i realny koszt kredytu. Bank nie zaproponował przy tym żadnych mechanizmów, które ograniczałyby ryzyko walutowe, uwzględniając słuszne interesy obu stron umowy. Bank wykorzystał swoją przewagę informacyjną a także zaufanie, jakim konsumenci w Polsce obdarzali w tamtym czasie banki. Przetawione w niniejszej sprawie dowody, w świetle twierdzeń strony powodowej, nie dają podstaw do ustalenia, że bank wykonał obowiązek informacyjny w tym zakresie w sposób, dający stronie powodowej pełne rozeznanie co do istoty transakcji. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie. Z pewnością nie spełnia tego wymogu oświadczenie o poinformowaniu i o świadomości ryzyka kursowego (k.92), jak też powszechnie występujące przy udzielaniu kredytów z wykorzystaniem waluty obcej w tamtym czasie udzielenie przez pracowników banków ustnej informacji wraz z zapewnieniem o stabilności kursu. W konsekwencji nie sposób

wywieźć, że powodowie w sposób rzetelny zostali poinformowani o zasadach funkcjonowania kredytu i ryzyku kursowym.

W ocenie Sądu postanowienia w zakresie klauzul indeksacyjnych umowy kredytu należy uznać za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc, a konsekwencją tego jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności. Klauzule te rażąco naruszają interesy strony powodowej jako konsumenta i w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami kształtuje jego obowiązki.

2.2.3. klauzula dotycząca opłaty manipulacyjnej

Klauzula dotycząca obciążenia kredytobiorców opłatą manipulacyjną w celu refinansowania składek ubezpieczenia niskiego wkładu zawarta jest w § 7 ust. 3 umowy. Powodowie wskazują co prawda na ust. 4 tego paragrafu, jednakże jego treść odnosi się do zwolnienia z obowiązku zapłaty prowizji od udzielenia kredytu. Sąd miał na uwadze jednostki redakcyjne umowy zawarte w dokumencie umowy przedstawionym przez pozwanego (k.94-99). Kwestionowana opłata jest pobierana z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem.

Strona powodowa, uzasadniając żądanie pozwu powoływała się, między innymi, na treść wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. z dnia 6 sierpnia 2009 roku, w sprawie XVII AmC 624/09 w zakresie wpisu do rejestru klauzul niedozwolonych UOKiK pod numerem (...) oraz wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie sygn. akt XVII AmC 2600/11 z dnia 24.08.2012 r. w zakresie wpisu do rejestru klauzul niedozwolonych UOKiK pod numerem (...), jednak klauzule te nie były tożsame z kwestionowaną klauzulą. W konsekwencji Sąd dokonał indywidualnego badania klauzuli pod kątem jej niedozwolonego charakteru.

2.2.4. niedozwolony charakter klauzuli dotyczącej opłaty manipulacyjnej

Brak precyzji i dokładności w formułowaniu postanowień wzorca umowy jest również przesłanką sprzeczności z dobrymi obyczajami i może stanowić o rażącym naruszeniu praw konsumenta (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 21 maja 2015 r., VI ACa 849/14).

Treść kwestionowanego postanowienia jest lakoniczna i używa pojęcia ochrony ubezpieczeniowej, co sugeruje, że klient banku staje się stroną umowy ubezpieczenia. Tymczasem konstrukcja tego zabezpieczenia stawia klienta poza stosunkiem ubezpieczenia. Taki sposób sformułowania jest nieprecyzyjny i może wprowadzać w błąd. Kredytobiorca może pozostawać w przekonaniu, że jego interes jest chroniony umową ubezpieczenia, tymczasem pozostaje on poza stosunkiem ubezpieczenia. Jednocześnie nie wiadomo, w jakiej relacji koszt ponoszony przez powodów z tytułu ubezpieczenia (opłata manipulacyjna) pozostaje do treści umowy ubezpieczenia i wynikającego z niej finansowego obciążenia banku. Z umowy nie wynika więc, czy kwota ta stanowi przeniesienie kosztu ubezpieczenia z banku na kredytobiorców, a zatem nie wiadomo, czy bank jedynie przerzuca na kredytobiorcę poniesione przez siebie koszty ubezpieczenia, czy też pobiera z tego tytułu inne opłaty. Sama umowa nie dostarcza informacji pozwalających zweryfikować genezę wysokości tego obciążenia i skonfrontowania konsumentów z rzeczywistym kosztem ubezpieczenia, jaki ponosi bank. W judykaturze na tle kontroli abstrakcyjnej wzorców umów ukształtował się pogląd, zgodny z którym niedozwolone jest takie określenie wysokości obciążenia finansowego konsumenta, które nie pozwala na weryfikację jego podstaw (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 kwietnia 2013 r., VI ACa 1526/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5 lutego 2009 r., I ACa 772/08, wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 14 października 2001 r., XVII Amc 3/01). Bankowi nie wolno obciążać konsumenta opłatami wyższymi niż te, które odpowiadają rzeczywistym kosztom ubezpieczenia. Ubezpieczenie jako forma zabezpieczenia spłaty kredytu ma wyłącznie zabezpieczać interes banku, a nie stanowić źródła jego dodatkowego dochodu. Obciążenie konsumenta z tytułu ubezpieczenia winno zatem odzwierciedlać rzeczywiste koszty ponoszone przez bank w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia. Owa korelacja między rzeczywistym obciążeniem banku w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia, a jego przerzuceniem na kredytobiorcę winna zostać uwzględniona w treści wzorca umowy nieuzgodnionego indywidualnie przez wskazanie, że podwyższenie marży następuje o kwotę odpowiadającą rzeczywistym kosztom poniesionym przez bank z tytułu zawarcia umowy ubezpieczenia. Nie bez

znaczenia dla oceny charakteru tych postanowień jako abuzywnych pozostaje również okoliczność, że kredytobiorca nie ma wpływu na wybór ubezpieczyciela oraz negocjowanie z nim wysokości kosztów ubezpieczenia, w szczególności wysokości składki ubezpieczeniowej. Nie ma więc wpływu na treść, ani też wglądu w warunki ubezpieczenia i nie ma gwarancji wyboru przez bank najkorzystniejszej oferty. Z kolei bank nie ma żadnego interesu w poszukiwaniu oferty najkorzystniejszej. Sąd w mechanizmie tym dostrzega naruszenie równowagi interesów kontrahentów – wprawdzie formalnie w zamian za ponoszenie kosztu ubezpieczenia kredytobiorca otrzymuje ekwiwalent w postaci uzyskania kredytu (bez konieczności wpłaty wkładu własnego), to jednak koszt ubezpieczenia pozostaje zupełnie poza jego kontrolą, nie dając się zweryfikować. A należy pamiętać, że zabezpieczenie to zawarte jest we wzorcu umowy, nie negocjowanym z konsumentem. Dodatkowo ocena postanowienia umownego w aspekcie jego abuzywności winna odbywać się przez pryzmat świadomości konsumenta rzeczywistych skutków prawnych tego postanowienia. Nic nie wskazuje na to, iż powodowie mieli świadomość znaczenia zawartego w umowie postanowienia.

Jednocześnie nie zasługuje na uwzględnienie argumentacja, że opłata manipulacyjna nie narusza art. 385¹ kc, skoro umożliwiła powodom uzyskanie kredytu w wysokości wskazanej we wniosku, która to możliwość stanowiła ekwiwalent związany z ponoszeniem tej opłaty. Powyższe sugeruje bowiem, że pomimo odniesienia się do ochrony ubezpieczeniowej, w rzeczywistości nie wiązała się z taką usługą ochroną, ale stanowiła dodatkowe wynagrodzenie banku za poniesienie ryzyka niskiego wkładu. W oparciu o przepisy prawa bankowego, bank jako podmiot stosunków prywatnoprawnych co do zasady może ustalić wysokość opłaty bankowego według swojego uznania, stosownie do ryzyka, jakie opłata ta ma rekompensować, jednakże dotyczy to opłat jasno od początku już w treści umowy określonych, zaakceptowanych przez obie strony i nie będących wynikiem bliżej nieokreślonych działań banku i zdarzeń na rynku finansowym (wzrost kursy walut). Tym samym kwestionowana opłata manipulacyjna jest opłatą pobieraną bez odpowiedniej postawy. Nadto niewłaściwe jest przyjęci, by opłaty (dodatkowe) mogły być kreowane już po podpisaniu umowy.

W konsekwencji, w ocenie Sądu, również powyższe postanowienie należało uznać za nieważne i niewiążące. Klauzula ta rażąco naruszają interesy powodów i w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami kształtuje ich obowiązki.

2.3. skutki stwierdzenia niedozwolonego charakteru warunków umowy

Z przepisów art. 385¹ § 2 kc jak i z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG wynika, że skutkiem zasadniczym uznania postanowienia za niedozwolone jest brak związania konsumenta tym postanowieniem, co oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, obowiązkiem sądu jest uwzględnienie tego skutku z urzędu, zaś orzeczenie sądu stwierdzające abuzywność ma charakter wyłącznie deklaratoryjny. Dokonując rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie Sąd miał na uwadze stanowisko zaprezentowane w wyroku (...) z dnia 3.10.2019 r. wydanym w sprawie C-260/18, dotyczącym podobnego rodzaju umowy kredytu, co umowa stanowiąca przedmiot niniejszej sprawy.

W świetle wiążącej wykładni dokonanej przez (...) (wyrok z dnia 3 października 2019 r., C-260/18) uzupełnianie umowy przepisami dyspozytywnymi jest uzależnione od niemożności utrzymania umowy w mocy i zgody konsumenta na takie uzupełnienie. Powodowie takowej zgody nie wyraziła. Poza tym nie pozwala na to art. 56 kc. odwołującym się do zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów, a w prawie polskim brak jakiegokolwiek innego nadającego się do zastosowania przepisu. W szczególności przepisem takim nie jest art. 358 kc oraz art. 354 kc.

Przywołane postanowienia § 17 ust. 2, 3 i 4 stanowią integralne całości regulujące zasady wyznaczania kursów kupna i sprzedaży waluty w Tabelach kursowych banku, nie da się zatem przyjąć, że tych postanowień dotyczyć może co najwyżej tylko odwołania do marży kupna i marży sprzedaży pozwanego banku, a w pozostałej części postanowienia te powinny być uznane za skuteczne, i że należałoby wówczas określać kursy walut przyjmowane do przeliczeń świadczeń stron przedmiotowej umowy kredytu na podstawie kursów średnich NBP, po wyeliminowaniu zapisów dotyczących marży. Taki zabieg oznaczałby bowiem ingerencję w wewnętrzną strukturę jednostek redakcyjnych zapisów regulujących zasady wyznaczania kursów przez bank, tworzonych przez pojedyncze zdania, które musiałyby

być podzielone na mniejsze części, oraz nadanie tym podzielonym zdaniom innego sensu niż z nich faktycznie wynika, co nie może być uznane za dopuszczalne.

Zdaniem Sądu dalsze wykonywanie przedmiotowej umowy po wyeliminowaniu z niej ww. niedozwolonych postanowień umownych spowodowałoby taką modyfikację umowy łączącej strony, że prowadziłoby to do zmiany charakteru prawnego umowy, w tym oznaczałoby wykładnię sprzeczną z art. 65 kc. Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy uznać ją za umowę o odmiennej istocie i charakterze, mimo iż nadal jest to tylko wariant umowy kredytu. Na rynku finansowym nie są znane umowy kredytów złotych oprocentowanych przy wykorzystaniu stóp procentowych charakterystycznych dla waluty (...). Przy udzielaniu kredytów banki muszą zapewnić sobie finansowanie (zabezpieczenie) udzielanych kredytów poprzez zaciągnięcie zobowiązań w walucie tego kredytu. Jeśli kredyt udzielony klientowi będzie oprocentowany według stopy LIBOR (z założenia niższej niż dla innych walut) a zobowiązanie banku według wyższej stopy WIBOR – właściwej dla kredytów złotych, to doprowadzi do natychmiastowego wygenerowania straty po stronie banku. Indeksacja, czyli przeliczenie kredytu na (...) ma umożliwić zrównoważenie wierzycelności i zobowiązań banku. Bez tej operacji (nawet dokonywanej jedynie poprzez czynności księgowe) zastosowanie stopy procentowej właściwej dla innej waluty do zobowiązania wyrażonego w złotych polskich byłoby ekonomicznie nieracjonalne. W konsekwencji bez zakwestionowanych postanowień umowa kredytu nie zostałaby zawarta w ogóle, względnie zostałaby zawarta na innych warunkach (np. jako kredyt w złotychkach oprocentowany według stopy WIBOR).

Tym samym po wyeliminowaniu tego rodzaju postanowień umownych utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co prowadzi do całkowitej nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 i 3 kc w zw. z art. 353¹ kc (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 lipca 2020 r., VI ACa 32/19).

W miejsce postanowień uznanych za abuzywne nie wchodzi przepisy dyspozytywne, albowiem nie istnieją przepisy dyspozytywne wprost regulujące tę kwestię, a Sąd rozpoznający niniejszą sprawę, uznając postanowienia umowne za niedozwolone, nie posiada uprawnień do ustalenia odmiennej treści praw i obowiązków stron umowy w tym zakresie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.21 r., I (...) 74/21). Sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego postanowienia umownego, aby nie wywierał on wiążących skutków wobec konsumenta, natomiast nie są uprawnione do nadawania mu nowej treści (por. wyroki (...) z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, z dnia 21 grudnia 2016 r., C- 154/15).

W konsekwencji Sąd uznał, że umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu jest nieważna w całości, o czym orzekł jak w pkt I wyroku.

III. Roszczenie o zapłatę

W związku z uznaniem, że przedmiotowa umowa była nieważna od samego początku stronie powodowej należy się zwrot wszystkich świadczeń spełnionych w jej wykonaniu, albowiem uiszczanie wszystkich świadczeń przez powodów na rzecz pozwanego było bezpośrednio związane z realizacją nieważnej umowy. W ocenie Sądu konsekwencją nieważności umowy jest obowiązek zwrotu wszystkiego co strona pozwana otrzymała od strony powodowej.

Zgodnie z art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Natomiast zgodnie z art. 410 § 1 i 2 kc przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym ten, kto je spełnił nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważną po spełnieniu świadczenia.

Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 kc, wystarczające jest wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (accipiensa). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez kredytobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczył skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 kc spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

W sprawie nie znajduje również zastosowania wyłączenie z art. 411 pkt 2 kc (zasady współzycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez powodów w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współzycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywne należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W art. 410 § 2 kc w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruuującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W szczególności należy odwołać się w tej mierze do uchwały Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20), w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 kc w zw. z art. 405 kc), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, czy też uchwały z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21, której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej), w której wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 kc), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W konsekwencji kwota łączna, jaką powodowie spłacili stanowi świadczenie nienależne.

W okresie od zawarcia umowy do dnia 4 stycznia 2022 r. powodowie spłacili łącznie kwotę 39.675,06 zł oraz 12.463,76 CHF.

Ponieważ podstawa prawna tego świadczenia odpadła, zostało ono spełnione nienależnie i podlega zwrotowi.

W rezultacie Sąd orzekł jak w pkt II wyroku, zasądzając od pozwanego na rzecz powodów dochodzoną przez nich kwotę.

Na podstawie art. 481 kc Sąd zasądził od powyższej kwoty odsetki ustawowe za opóźnienie zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 19 marca 2022 roku do dnia zapłaty, tj. od następnego po zajęciu przez pozwanego stanowiska w sprawie reklamacji. Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc.

IV. Koszty postępowania

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Powództwo zostało uwzględnione w całości, dlatego też Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę złożyły się: opłata od pozwu – 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł (2 x 17 zł), koszty zastępstwa procesowego – 5.400 zł. Zasądzona na rzecz powodów kwota tytułem zwrotu wynagrodzenia pełnomocnika została ustalona w wysokości jednej stawki minimalnej określonej w § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

Sąd w toku postępowania dokonał sprawdzenia wartości przedmiotu sporu. Powodowie zgłosili zarówno żądanie zapłaty jak i ustalenia. Oba żądania dotyczyły tego samego kredytu, a ponadto przesłanką rozstrzygnięcia sprawy o zapłatę jest ustalenie ważności lub nieważności umowy. W konsekwencji sumowanie wartości obu roszczeń było w ocenie Sądu wadliwe. W konsekwencji Sąd ustalił wartość przedmiotu sporu na kwotę 97.061 zł, co stanowi sumę 39.675,06 zł oraz 12.463,76 CHF po przeliczeniu po średnim kursie NBP dokonanego przez powodów.

SSO Alina Gąsior

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.

SSO Alina Gąsior